

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Ady Endre temetése*

Forrás: *Pesti Napló*

Bp

(Hely)

19. 1. 30

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Ady Endre

Idő

" 1919 "

Személy

Helyszám

Ady Endre temetése

— Saját tudósítónktól —

A csodálatos költő kettős érckoporsóban fekszik a gyászdrapériás teremben, magasan az emberek felett, akik körülveszik ravatalát . . . És amint a gyászszertartás megkezdődik, ez a távolság közte és az emberek közt egyre nő, a büszke halott ott fenn, szinte könyes szeméink előtt dicsőül meg. Rendkívüli temetés ez, mert mindenki lelkében érzi a költőt, kinek nem kell idő és nem kell távolság többé, hogy megértsék, minden idegszálunkkal érezzük, hogy generációnk legnagyobb tehetsége volt a „pacsirta álcás sirály”, nem csak költőnek olyan, amilyet ritkán adnak a századok, hanem próféta, vates, életünk tartalma, fájdalmaink siratója, tüzes sebünk és enyhítő vigasztalásunk . . .

Ezért van talán, hogy ez a gyász, mely körülveszi koporsóját, ment minden sablonos részvétől — a fájdalom itt sötétben és hatalmasan zug, mert nem barátok, hozzá közel állók kicsinyes fájdalma ez, hanem egy nemzeté . . . Még most talán nem az egész nemzeté, nem a vénké, a tegnapi hivatalosoké, akik közül senkit sem látunk itt, — hanem az új generációé, a fiataloké és a vele egykoruaké — a győzelmes forradalomé, melynek tüzes lelke repdes koporsója körül . . . A szónokok szavai magasan szárnyalnak, lélek az elszállt lélek után repdes — valami átszellemültség van minden arcon, ahhoz hasonló, mint mikor a tanítványok beszélnek a prófétáról, aki noha meghalt, mindig köztük fog tartózkodni . . . Nem azt érezzük: Ady Endre temetése, — hanem azt, hogy: Ady Endre felámadása . . .

Oly gazdag volt ez a lélek, ez a páratlan magyar tehetség, hogy minden szónok joggal

magának követelheti . . . A forradalmi kormány, a szocialisták, az írók, a művészek, az újságírók mind magukénak vallották, mert mindnyájuknak adott teremtő gondolatot, lángoló szavakat — vérző és szenvedő szive befogadta az egész magyar hazát — az emberiséget. Ady versei szállnak a teremben, komor és ragyogó plasztikájukkal és egy isteni jós intéseivel megremegtetik a sziveket . . . Minden szava mint a harangütés — micsoda költő és micsoda lélek ment el itt fiatalon . . .

A gyászszertartás szónokai tökéletesen érezték és éreztetni tudták Ady emberfölötti nagyságát. Megható és igaz hangokat talált méltánylására *Móricz Zsigmond*, plasztikusan mutatta fel jelentőségét *Kunfi Zsigmond*, *Jászi Oszkár* és *Vincze*, a szocialdemokraták kitűnő szónokai. Az írók gyásza nemes páthoszu hangot adott *Babits Mihály* ajkain és mélyen emberi őszinteséggel tett róla vallomást *Biró Lajos*, aki az újságírók nevében igazolta, hogy a költő köztünk tartózkodása idején „láttuk a csillagot a homlokán”.

Szép és méltóságos volt ez a temetés, a halott költő megdicsőülése. Az a kis zavar és incidens, ami a temetést megelőzően lejátszódott, — mert mindenki, az egész óriási emberfölötti látni akarta utolsó útján a költőt, hamar elsimult, nem is volt jelentékeny . . . Megrendült és felemelt szívvel mondottunk Ady Endrének Isten hozzádot, de ez nem volt bucsu, csak a nagy költő, a büszke vezér, az ezer-sebből vérző ember ünneplése, aki köztünk él s nemzete büszkesége lesz, ameddig magyar szó hangzik a földön . . .

A Nemzeti Muzzeumban

Dél felé már gyülekezni kezdett a közönség Ady Endre temetésére. A Múzeum gyászdrapériás csarnokában négy hatalmas szál gyertya közt állt a költő ravatala. Rendkívül sok virág és koszoru borította a dupla érckoporsút s jellemző, hogy tömérdek szalagtalan virágot hoztak olyanok, akik bámeretlenül akarták hódolni a költőnek. Fél tizenegy órától félegyig nem szűnt meg a közönség zárandoklása, aztán magára maradt a katafalk és lezárták az előcsarnok kapuját. Félkettőkor már táncos küldöttség gyűlt össze a Múzeum kertjében, hol a Vörösmarty-akadémia tagjai jelölték ki *chöpfli* Aladár főtítkárral vezetésével a menetben aló helyüket.

A szocialdemokrata párt — nyilván valami félreértés folytán sajnós elkésve — száz nbert küldött a Vörösmarty-akadémia esiritségére, hogy a rendet föntarthassák, a kormány pedig negyven nemzetőrt küldött a Múzeum-kertbe. Mint mindenütt, úgy látszik, itt sem lehetett semmiképp föntartani a rendet. A lépéső keskeny följáróján a tömeg úgy elállta az utat, hogy a meghívott személyiségek csak nagy ügyel-bajjal tudtak átvergődni, de a notabilitások jelentékeny része egyáltalán be sem jutott a ravatalhoz.

A ravatalnál

A kormány, valamint a politikai és irodalmi testületek képviselői a rendezőknek kínos munkája árán tudtak végre aránylag kényelmes helyet kapni félhárom óra tájban, miután keskeny kordont te-

remettek. A kormány maga is küldött koszorut ezzel a fölírással: „*A magyar népköztársaság kormánya az új Magyarországnak költőjének.*“ A székesfőváros hatósága, a szociáldemokrata- és a radikális párt szintén küldött koszorut s természetesen a Vörösmarty-akadémia éppugy, mint az újságírók két egyesülete, a *Nyugat* és a *Pesti Napló* szerkesztősége, valamint a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége. A koszorúk nagy tömegéből is kivált Szépségével az, amelyet Ady özvegye küldött „*Csinszkatól*“ fölírással. A költő ugyanis ezzel a névvel becézte ifju nejét. Nem maradhatott el Ady ravataláról az ilyen fölírásu koszoru sem: „*Forradalmi ifjuság — lelkünk vezérének.*“ Ezt a *Galileisták* hozták. A koporsót a magyar írók és újságírók kegyeletének szimbóluma, a *Jókai-lepel* borította és a közepén csak egy kis gyöngyvirág-osoker, a költő kedves virága diszlett.

Megjelent a ravatalnál a költő özvegye és özege, született *Boncza* Berta, továbbá a köztársaság elnökének képviselőjében *Berinkegy* Dénes miniszterelnök, *Garami* Ernő, *Kunfi* Zsigmond, *Nagy* Vince és *Szende* Pál miniszterek, *Hock* János, mint a Nemzeti Tanács küldöttségének vezetője, *Babits* Mihály, *Bródy* Sándor, *Bokányi* Dezső, *Biró* Lajos, *Hatvany* Lajos, *Herczeg* Ferenc, *Garbai* Sándor, *Krúdy* Gyula, *Molnár* Ferenc, az Otthon elnöke, *Márkus* Miksa, az Újságíró Egyesület elnöke, *Márkus* Emilia, *Móricz* Zsigmond, *Linder* Béla, *Odry* Árpád, *Petrovits* Elek, a Szépművészeti Múzeum igazgatója, *Pikler* Gyula egyetemi tanár, *Rippl-Rónai* József, *Vedress* Márk és a főváros képviselőjén *Bódy* Tivadar polgármester és *Wildner* Odön tanácsnok, *Kégl* János államtitkár, továbbá az irodalmi és művészvilág legkiválóbb képviselői.

A szertartás

Azzal kezdődött a szertartás, hogy az *Opera* énekkara gyászdalokat adott elő. Ezután *Haypál* Benő református lelkész mondott bucsuztatót. Azzal kezdte, hogy Ady kálvinista magyar volt s ennek a fajtának ősi tulajdonsága, hogy magában hordozza a örök reformáció hevét, amely nem enged pihenést.

— Adyt sem a régi hatalom, sem a régi tekintély nem tudta utján feltartóztatni. Az egész élete küzködés volt másokkal és másokért. És most egy egész gyászoló nemzet kíséri utolsó útjára.

Sajnos, a lelkész beszédét többször megzavarták a fölujuló incidensek. Kiderült, hogy a szocialisták emberei csaknem egy órával megkéstek és már aig tudták az egyre növekvő tolokodást megakadályozni. Hasztalanul magyarázták az érkezőknek, hogy annyi ember nem fér be az előcsarnokba. Már a Múzeum kerítésének egyellen bejárójánál dulakodás támadt s két órától kezdve több ezer ember tökdösődött a kapu előtt. Maga az özege is csak nehezen tudott bejutni *Beregi* Oszkár kíséretében. A tömeg egy része a Sándorutcai kapun behatolt s a Múzeum emeletére feljutva áttörte a levezető kisebb kaput, aztán még a gyászdrapéria egy részét is leszakította.

A gyászbeszéd

A jobb belátás lassankint mégis csak győzött és *Kunfi* beszédét már teljes figyelemmel hallgatták. A közoktatásügyi miniszter a kormány nevében bucsuzott és a többi közt ezt mondta:

— A második magyar forradalom Petőfijét kell most elbucsuztatni. Ady költészete azok közül az

értékek közül való, amelyeket át kell menteni az új életbe. Az a kormány, amely a bus és nehéz feladattal tisztelt meg, hogy a kegyelet szavait tegyem le Ady koporsójára, igaznak érzi, amit a népnek és nemzetnek, művészetnek és forradalmi akaratnak ez a nagy halottja prófétás szavakkal hirdetett:

*Vagy bolondok vagyunk és elveszünk egy szálig,
Vagy ez a mi hitünk valóságra válik.*

Budapestre vonatkozó ujságciik

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)

Móricz Zsigmond beszélt aztán gyönyörűen.

— A forradalom költője — mondta a többi közt — éppen ez átalakult világszemlélet vezére fekszik a ravatalon: megilleti őt a lelkeknek minden hódolata, tömjéne és aranya. Embertestvérünk fekszik itt, akinek egész élete abban telt el, hogy ő sirta el a mi bánatunkat, ő átkozta el a mi átkainkat, szerette mihelyettünk az emberiséget és ő szenvedett értünk az emberektől. Ady Endre a próféta, a jós elültette a lelkekbe a jövő világok gondolatát. Emlékezzetek Ady Endrére, emeljétek föl az ő igéit és hajtsátok végre az ő életének törvényét.

Dr. Vincze Sándor a szociáldemokrata-párt nevében bucsuzott.

— Mi magyar proletárok — kezdte — mindig megtartunk és így látunk téged. Gyujtsatok meg elvtársak minden mécsét a beborult magyar ég alatt, ejesebb gyász sohse ülte még egünket, soha szellet, soha jobbat nem veszítettünk el... Ady Endre, amit írtál és sirtál, azért továbbra is állunk és élünk és ráteszük lábunkat a magyar rögre és esküszünk, mozdulni fog ez is és minden eddigit jobbal pótolunk.

Babits Mihály a „Nyugat“ nevében beszélt:

— Neveddel indultunk és neveddel vívtuk meg tizenkét esztendő nehéz küzdelmünket. Neved szabadságot és bátorságot jelentett minékünk... Vezér, nézz bennünket, a tieid vagyunk, egy részed él bennünk és csirázik, a te hallhatatlanságod mibenünk indul el hosszú útjára.

Pikler Gyula, az Alkotó Művészek és Tudományos Kutatók Szövetsége nevében bucsuzott.

— Nem a köztünk lobogó tűz kihamvasását látom — hangoztatta az értékes beszédben — hanem mindjárt az örök csillagot az égen.

Biró Lajos az ujságírói testületek megbízásából beszélt könyvtől megcsukló hangon:

— A ravatal előtt, amelyen korunk legnagyobb magyarja pihen, a magyar ujságírók nevében hajtóm meg fejemet mély alázattal. Ady Endre első hivei, első apostolai, első hittérítői a magyar ujságírók voltak. Csodálatos és páratlan útján a magyar ujságok talán nem hódoltak meg előtte mind, de a magyar ujságírók igen... Menj nagy testvérünk, térj vissza a Fényhez, amelynek fia voltál... Köszönjük neked, hogy közöttünk jártál és mesterségünket megszentelted.

Jászi Oszkár a Társadalomtudományi Társaság nevében mondott kiváló beszédet.

— Egy gonosz, sötét, tunya, a múlttal visszaélő és a jövőt kigunyuló korszakban mindig a mi szerencsétlen népünknek szent vátesze, új horizontok gyujtogató pilótája volt; ádáz prófétaként hívta az új Mohácsot, melynek véres kálváriája új hitre és becsületre égesse az elkorcsosult magyarságot. Ez az új Mohács csakugyan eljött és ime Ady Endre koporsója előtt az összetört magyarság hullat könyeket. Ó, miért nem fogadhatok szót neki! Lám, a költőnek volt igaza, nem pedig a reálpolitika szolgabiráinak, kasznárainak és bankárainak. A vaskéz és az aranymarok tönkretették Magyarországot és ma nincs más vigaszunk és reményünk, mint a hitünk Ady Endre kigunyolt értékeiben, a szeretet és a józan ész Magyarországaiban, amely vezekelve a múlt bűneiért, hozzá fog látni egy új kor megalkotásához... Ady szelleme vezessen bennünket a ragyogó cél felé, a szörnyű megpróbáltatásoknak közepette.

A temetőben

Az utolsó gyászbeszéd után kocsira emelték a koporsót a tömérdek koszorúval együtt. Hosszu menet indult el a kerepesi-temető felé, a Múzeumköruton és a Rákóczi-uton át. Ady Endrét több ezer ember kísérte fődetlen fővel utolsó útjára.

A temetőben Jókai sirjával szemben a fő-ut

mellett kapott diszsirhelyet a nemzet költője. Miközben ott a koporsót levették, a Munkácsdalárda énekeite a „Miért oly borús...“ kezdésű gyászdal. Kernstock Károly a radikális párt nevében mondott megragadó beszédet Ady Endréről, mint a párt egyik megalapítójáról. Schöpflin Aladár a Martinovics szabadkőműves páholy képviselőjében beszélt:

— Ady sirjából láng fog égni, a génius lángja — mondta Schöpflin, miután husz éves barátságukat megható szavakkal fölemlítette. — A test a természet törvényei szerint fog feloszlani a földben, de szelleme az emberiség közt fog eloszlani.

Beregi Oszkár a Nemzeti Színház nevében bucsuzott. Meszter Balázs gimnáziumi tanuló mondott végül tiszteletteljes szavakat a középiskolai diákok nevében. A pap rövid imája után, a Munkácsdalárda hangjai közepette tették sirba Ady koporsóját.

A Vörösmarty-Akadémia a temetésről

Móricz Zsigmond, a Vörösmarty-akadémia elnöke, a következő sorok közlését kéri:

Ady Endre temetése alkalmából néhány esti lap megtámadja a Vörösmarty-akadémiát a rend fenntartása miatt. Ezzel szemben az igazság az, hogy Ady Endre temetése oly imponzánsan és hatalmasan folyt le, ahogy éppen csak Ady Endréhez illik és ahogy csak ő érdemli meg. A tömeg már a kora déli órákban mint egy görgeteg nyomult fel és mikor a szociáldemokrata párt száztagu küldöttsége, a rendőrség és a többi karhatalom megjelent, akkor már régen, déli 12 órakor, lehetetlen volt kordont vonni. A mai napok forradalmi láza uralkodott, az általános egyenlőség érzése dörgött. Igazi sérelem csak azokon a kiváltságokon esett, akik eddig a legnagyobb tumultusokban kényelmesen sétáltak a leterített szőnyegeken. Itt az emberek tömege egyformán élet-halál arán is jelen akart lenni a költő koporsójánál. Valóban félelmes lett volna fegyverrel akadályozni ebben a költő tisztelőit. És mégis sem a csarnokban, ahol még a fekete leplek mögötti lépcsők is tömve voltak, hanem a Múzeumkertben is, ahol ezer és ezer ember szorongott, az ünnep kegyeletét zavaró semmi incidens nem történt.

Az ujságírók Ady emlékéért

A Budapesti Ujságírók Egyesülete ma este nyilvános választmányi ülést tartott, amelyet nagy hallgatóság látogatott. Ady Endre emlékeztetének szentelt. Márkus Miksa elnök lendületes és tartalmas beszédében méltatta az ujságírást súlyos gyászát. A beszéd után, amelyet mély megilletődéssel hallgattak meg az egyesület jelen volt tagjai, elhatározta a választmány, hogy Ady Endre emlékének méltó megörökítésére tízezer koronás alapítványt létesít, hogy annak kamatait kitüntetésképpen olyan fiatal ujságíróknak adja évenként a közgyűlés, akik költői munkásságáért erre legérdemesobbnek tart. Gondör Ferenc indítványára elhatározta még a választmány, hogy Ady Endre arcképét az egyesület részére megfesteti, emlékét jegyzőkönyvben megörökíti és erről az elhunyt költő özvegyét értesíti.